

Arnaldo Forlani - novi tajnik K. D. Ob 20-letnici Narodnega sveta koroških Slovencev

»Živeti hočemo, umreti nočemo«

Za novega glavnega političnega tajnika Krščanske demokracije je strankin vsedrjavni svet izvolil 43-letnega poslanca Arnalda Forlanija. Zanimivo je, da so se za njegovo kandidaturo izrekle vse strankine struje in da je bil zato izvoljen z glasovi skoraj vseh članov vsedrjavnega sveta.

Pred izvolitvijo je Forlani, ki je vedno pripadal struji, katere priznani voditelj je Amintore Fanfani, imel govor, v katerem je obrazložil delovni in idejni program novega političnega vodstva Kršč. demokracije. Kar zadeva vprašanje sedanje enobarvne, to je demokristjanske vlade, je Forlani dejal, da jo bo Kršč. demokracija podpirala do upravnih volitev, ki bodo pomladi 1970. Med tem časom se bo stranka relativne večine prizadevala za obnovitev štiristrankarske vladne koalicije, ki se seveda ne more omejiti na neko obliko vladanja, temveč mora biti odraz in instrument prenovljene in odločnejše sredinsko-leve politike, katera mora biti napredna in sposobna, da izvede vrsto reform v družbenem življenju države. Glede odnosov do skrajne levice (komunistov in socialproletarcev) je dejal, da mora ostati izven vladne večine, vendar mora ta sprejeti s komunisti konfrontacijo mnenj in stališč, kar naj poteka brez »križarskega duha«. Forlani se je dalje izjavil proti predčasnemu razpisu državnoborskih volitev.

Potek in zlasti zaključke vsedrjavnega sveta Kršč. demokracije so pozitivno ocenila vodstva republikanske in socialistične stranke, medtem ko so jih socialdemokrati sprejeli z določeno rezervo, češ da ni Forlani dovolj jasno opredelil odnose s komunisti.

Iz Slovenije in Jugoslavije

Predsednik jugoslovanske vlade Mitja Ribičič je te dni v svojih izjavah nakazal delo svoje vlade v prihodnjem letu. Rekel je, da ne misli vnašati vlada v svoj program nikakih posebnih novosti, pač pa se bo trudila za utrditev gospodarske reforme in za njen dokončni uspeh. Gospodarska stabilizacija bo prinesla s seboj tudi politično stabilizacijo.

Sloveniji gre za finančno pomoč tujine. Te dni se je mudil v Ljubljani predstavnik ameriških finančnih krogov (hkrati s predstavnikom Jugobanke), ki se je sestel z najvišjimi predstavniki slovenske republike. Na finansiranjih iz tujine je zainteresirana vrsta velikih slovenskih podjetij. Ni znano, če so govorili tudi o finančni pomoči pri gradnji avtoceste St. Ilj - Nova Gorica.

Zvezna vlada je sporočila veliko akcijo za pomoč od potresa prizadeti Banjaluki in za njeno obnovo. Taka akcija je stekla tudi v Sloveniji.

Na Slovenskem je po statističnih podatkih 22.000 kmetij, ki nimajo naslednika.

Po nekkih podatkih je trenutno 60.000 Slovencev na začasnem (sezonskem ali večletnem) delu v tujini, skoro samo mladih.

V nabito polni veliki dvorani doma glasbe v Celovcu je bila v nedeljo, 9.t.m., slovesna proslava 20-letnice ustanovitve Narodnega sveta koroških Slovencev. Kar je opazovavca prijetno presenetilo ob vstopu v dvorano, je bila velika udeležba mladine, kar gotovo pričča o življenjskosti slovenske narodne skupnosti na Koroškem in vliva upanje za njeno svetlejšo bodočnost.

Slavnostna akademija se je začela z nastopom številnega mladinskega mešanega zbora, ki je pod spretnim vodstvom Franceta Cigana zapel Koroško budnico. Tajnik Narodnega sveta koroških Slovencev Janko Zerzer je nato pozdravil goste, ki so se udeležili proslave, in sicer dr. Hauerja, ki ja zastopal deželnega glavarja Simo, dr. Mayerhoferja, drugega predsednika koroškega deželnega zbora Draga Štoko, Draga Legišo in Marija Maverja, ki so zotopali Slovensko skupnost in druge slovenske organizacije s Tržaškega, Slavka Bratino, ki je zastopal goriško SDZ, ter še druge predstavnike slovenskih organizacij iz zamejstva. Janka Zerzer je še prebral pozdravne brzojavke, ki so jih poslali predsednik avstrijske vlade Josef Klaus, jugoslovanski generalni konzul v Celovcu Karmelo Budihna in predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem Franc Zwitter.

Gromovito ploskanje v dvorani je pozdravilo zlasti dr. Joška Tischlerja, prvega predsednika Narodnega sveta in znanega ter zaslužnega političnega delavca iz vrst koroških Slovencev. Tudi prof. Inzko, do pre kratkim predsednik Narodnega sveta, ter prelat Zechner, sta bila deležna toplega pozdrava.

Predsednik Reginald Vospernik je v slavnostnem govoru kratko orisal zgodovino nastanka Narodnega sveta, ki je bil ustanovljen pred 20 leti, da na ruševinah, ki jih je povzročil nacizem, obnovi svetlo politično, kulturno in prosvetno tradicijo koroških Slovencev. Že leta 1890 — je poudaril govornik — je bilo na Koroškem ustanovljeno Katoliško politično in gospodarsko društvo, v okviru krščanske tradicije in po krščanskem svetovnem naziranju so delovali znani slovenski koroški kulturni in prosvetni delavci, kot sta bila Einspieler in Janežič, da ne omenjamo škofa Martina Slomška in cele vrste koroških duhovnikov, ki imajo velike zasluge za narodno prebujanje koroških Slovencev. Narodni svet je nastal zato, da sedanost poveže s preteklostjo, zlasti pa zato, da organizira, vzpodbuja in vodi prizadevanja za izbojevanje in zaščito narodnih pravic slovenskega ljudstva na Koroškem.

Predsednik Vospernik je nato govoril o vprašanjih, ki so za Korošce trenutno najbolj pereča. Tako je omenil problem šolstva, pri čemer je ob burnem odobravanju dvorane zlasti naglasil, da koroški Slovenci ne bodo nikdar dali svojega pristanka na šolski zakon iz leta 1959, ki je odpravil dvojezično šolstvo na natančno

določenem ozemlju Koroške in ki je uvedel prakso, po kateri se morajo otroci za pouk slovenščine posebej prijaviti. Koroški Slovenci se ne bodo dalje nikdar sprijaznili z nenaravnim predpisom, pa katerem je učni šolski jezik tudi veroučni jezik. Slovensko ljudstvo vztrajno in odločno zahteva, da se izvedejo določila člena 7 državne pogodbe, ki predvideva, da je tudi slovenščina uradni jezik in da morajo krajevni napisi biti tudi v slovenskem jeziku. Koroški Slovenci pričakujejo, da jim državna ali deželna uprava zgradi poslopje za slovensko gimnazijo v Celovcu, ki se sedaj stiska v neprijetni stavbi, kjer imajo dijaki samo popoldanski pouk.

Koroški Slovenci so nadalje proti ugotavljanju manšine — je dejal predsednik Vospernik — kajti ogromne krivice, ki so jih pretrpeli, še niso bile popravljene in se celo nadaljujejo ter se še niso ustvarili pogoji, ki bi dovoljevali, da bi takšno ugotavljanje bilo izvedeno v zares svobodnih pogojih. Dokler se bodo našli politiki, duhovniki, šolski in tovarniški vodje, ki se bodo namrdnili vsakokrat, kadar slišijo slovensko besedo, do tedaj ne bo mogoče ugotavljati manjšine, kajti izsledki takšnega ogotavljanja ne bi bili pristni in zato bi ne bili verodostojni. Kot pozitivno dejstvo pa je predsednik Vospernik omenil zvezni proračun, ki letos prvič predvideva sklad za manjšine.

Govornik je nato obrazložil stališča, ki jih NSKS zavzema v odnosih do druge slovenske organizacije na Koroškem, do matičnega naroda in države, do drugih zamejskih Slovencev in do avstrijskih političnih organizacij. Narodni svet — je med drugim poudaril — ne vodi krščanske politike, ker take politike sploh ni, temveč vodi politiko kristjana, ki spoštuje mnenja in stališča drugih, a ki od teh tudi zahteva enako spoštovanje in upoštevanje, in ki je prepričana, da je le preko kofrontacije različnih stališč mogoče pripravljati ljudstvu boljše bodočnost. Do matičnega naroda bomo vodili tako politiko — je nadaljeval govornik — ki bo omogočila živo povezavo na kulturnem, prosvetnem in znanstvenem področju ter na vseh drugih področjih življenjskega udejstvovanja, kar bo hkrati omogočilo, da bo koroško slovensko ljudstvo resnično odigralo vlogo mostu med dvema sosednima narodoma.

Svoj govor je dr. Vospernik zaključil s pozivom, naj se koroški Slovenci v čimvečjem številu strnejo okrog Narodnega sveta in naj zlasti v čimvečjem številu zgrabijo za delo v korist vsega slovenskega ljudstva na Koroškem.

Na oder je nato stopil predsednik Krščanske kulturne zveze dr. Erik Prunč, ki je razvijal zanimive in dragocene misli o kulturnem delu svoje organizacije in koroških Slovencev na splošno. Potem ko je poudaril, da je Krščanska kulturna zveza naslednica Krščanske socialne zveze, ki

(Nadalj. na 2. strani)

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 16. novembra, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.50 Glasba za kitaro; 10.15 Poslušali boste; 10.45 V prazničnem tonu; 11.15 Oddaja za najmlajše: Frederick Marryat: »Morski razbojnik« (Tončka Curkova); 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 Prenner »Gordijski voz« komedija (Balbino Baranovič-Battelino). Igrajo člani RO; 16.40 Miniaturni koncert; 18.45 Bednarik: »Pratika«; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Melodije iz filmov in revij; 20.00 Šport; 20.30 Reharjeva: Poklici: »Volno predejo«; 21.00 Semeni plošč; 22.00 Nedelja v športu.

♦ PONEDELJEK, 17. novembra, ob: 11.40 Radio za šole (za srednjo šolo); 12.10 »Pomenek s poslušavkami«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Čar glasbenih umetnin; 17.35 Jež: Italijanščina po radiu; 17.55 Misli in nazori; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za srednje šole; 18.50 Zbor »Dino Salvador« iz Ronk. 19.10 »Odvetnik za vsakogar«. 19.20 Znane melodije. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Glasba od vsepovsod. 21.00 Kulturni odmevi - dejstva in ljudje v deželi. 21.45 Slovenski solisti.

♦ TOREK, 18. novembra ob: 11.35 Šopek slovenskih pesmi. 11.50 Trobentač James. 12.00 Bednarik: »Pratika«. 12.15 Za vsakogar nekaj. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Klavirski duo Russo-Safred. 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas, (Lovrečić) 18.15 Umetnost. 18.30 Komorni koncert. 19.00 Otroci pojò. 19.10 Spomini Vena Pilon. 19.45 Zbor »Kras« iz Dola-Poljan vodi Komelova. 20.00 Šport. 20.35 Petrassi »Il Cordovano«, opera v 1 dej. 21.35 Melodije v polmraku.

♦ SREDA, 19. novembra, ob: 11.40 Radio za šole; 12.10 Brali smo vas; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Sodobne popevke; 17.35 Jež: Italijanščina po radiu; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za prvo stopnjo osnovnih šol; 18.50 Koncerti v sodelovanju z deželnimi glasbenimi ustanovami; 19.10 Higiena in zdravje; 19.20 Ljudske pravljice in povedke; 19.35 Jazzovski ansambli; 20.35 Simf. koncert; 21.10 Za vašo knjižno polico.

♦ ČETRTEK, 20. novembra, ob: 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.00 Po društvih in krožkih: »Športno društvo Sokol iz Nabrežine« (Pahor); 12.15 Za vsakogar nekaj; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Jevnikar: Slovenščina za Slovence; 17.55 Kako in zakaj; 18.15 Umetnost; 18.30 Umetniki in občinstvo; 19.10 »Pisani balončki«; 19.40 Priljubljene melodije; 20.00 Šport; 20.35 Volponi: »Spomenica«. Roman v dveh delih z epilogom. RO.

♦ PETEK, 21. novembra, ob: 11.40 Radio za šolo (za druge stopnje osnovnih šol); 12.00 Ansambel »The Five Lords«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni mojstri; 17.35 Jež: »Italijanščina po radiu«; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Radio za šole 18.50 Sodobni slovenski skladatelji; 19.10 Radijska univerza; Začetek krščanstva; 19.30 Motivi, ki vam ugajajo; 20.00 Šport; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.50 Koncert operne glasbe.

♦ SOBOTA, 22. novembra, ob: 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Karakteristični ansambli; 12.10 Kulturni odmevi - dejstva in ljudje v deželi; 12.35 Za vsakogar nekaj; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio; 16.10 Zbori od vsepovsod; 17.00 Poje Mary Hopkin; 17.20 Dialog - Cerkev v sodobnem svetu; 17.30 Za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa do koncerta; 17.45 Ščepec poezije; 18.00 Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Zbor »Vesna« iz Sv. Križa, vodi Žerjav; 19.10 Theuerschuh »Družinski obzornik«; 19.30 Zabavali vas bodo; 20.00 Šport; 20.50 Tine Debeljak: »Naselje v pampi«. Novela. Igrajo člani RO.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna »Graphis« Trst

Vlada posreduje med kovinarji in industriji

Minister za delo Donat - Cattin je v sredo sklical sejo med sindikalnimi voditelji kovinarjev in predstavniki združenja industrijcev za namenom, da posreduje pri pogajanjih za obnovitev delovne pogodbe. Posredovanje vlade je potrebno — je poudaril minister — ker je zastoj, ki je nastal kot posledica stavkovnega gibanja, že ogrozil razvoj proizvodnje in s tem narodnega dohodka ter zaposlenosti. To pa more povzročiti poslabšanje celotnega družbeno-političnega položaja.

V torek se je minister sestel s predstavniki sindikatov kovinarjev in predstavniki Intersinda, to je združenja industrijskih podjetij z državno udeležbo. Na sestanku so naredili korak naprej v prizadevanjih za obnovitev delovne pogodbe. Predstavniki industrijskih podjetij so sprejeli tako imenovane normativne zahteve sindikatov, kot na primer zahtevo, da se delavcem prizna pravica do zborovanja na delavnih mestih in med delovnim časom. Delavci bodo lahko zborovali v tovarnah skupno 30 ur v enem letu in te ne bodo plačane.

Pred dnevi pa se je končno obnovila pogodba za delavce gradbene industrije. To je prva pogodba, ki je bila obnovljena v tej »vroči jeseni«.

RAZGOVORI MEŠANE KOMISIJE

Od petka pa do danes potekajo v Novi Gorici razgovori italijansko-jugoslovanske mešane komisije o obmejnih vprašanjih. Italijansko komisijo vodi polnomočni minister Millesi Ferretti, jugoslovansko pa minister Perišič, obenem z novogoriškim županom Simacem in sežanskim Čehovinom.

Na sestanku so razpravljali tudi o neomejenem prehajanju čez mejo s prepustnicami. Ob prehodih jih ne bodo pečatili, pač pa bodo imele posebne odtrgljive lističe za ca-

rinske preglede v enem mesecu prenešenega blaga.

Komisija je imela v načrtu tudi razgovore o novih obmejnih prehodih, o urnikih za prehode druge vrste in o avtobusnih dvosmernih progah preko meje.

TEPAVEC O OBISKU SARAGATA

Jugoslovanski zunanji minister Mirko Tepavec je v poročilu, ki ga je imel v beograjskem parlamentu, izredno pozitivno ocenil obisk italijanskega predsednika Saragata in zunanjega ministra Mora v Jugoslaviji. »Predsednik Saragata — je med drugim dejal — ni samo eden ustanoviteljev italijanske republike, temveč tudi državnik evropskega formata.« Potem ko je poročal o vsebini razgovorov med italijanskimi in jugoslovanskimi državniki, je minister pristavil, da se popolnoma strinja z izvajanjem ministra Mora na zasedanju Združenih narodov, češ da so sedanji odnosi med jadranskima sosedoma lahko za vzgled Evropi in svetu.

INDIRA GANDHI IZKLUČENA IZ STRANKE

Indijska predsednica vlade, gospa Indira Gandhi je bila izključena iz stranke kongresa. Tako je odločil strankni izvršni odbor, ko je Indiro Gandhi obtožil, da je hote kršila sklepe vodstvenega organa stranke. Pri tem gre v bistvu za spopad med dvema strujama, med strujo, ki je bolj konservativna, in med naprednejšo strujo, ki ji pripada Indira Gandhi.

Izključitev iz stranke pa še ne pomeni, da bi ministrska predsednica morala odstopiti, ker se zdi, da ima za seboj veliko večino poslancev, izvoljenih na listi stranke kongresa.

Nova nemška vlada začenja navezovati stike z Vzhodno Nemčijo zaradi pogajanja. Vse kaže, da bo priznala vzhodno nemško državo. V nemškem parlamentu se vodijo o tem hude debate.

„Živeti hočemo, umreti nočemo“

(Nadaljevanje s 1. strani)

je opravila pomembo delo na kulturnem in prosvetnem področju, je Erik Prunč naglasil, da je treba pri kulturnem delovanju ostati zvesti tradiciji, a ne povsem. Od tradicije je treba ohraniti, kar je bistvenega, in odvreč, kar je zastarelega in odvečnega. Prav tako pa ne smemo iskati modernosti zaradi modernosti ter se moramo zlasti vedno zavedati, da je resnična kultura samo v raznolikosti. Načelo pluralizma moramo spoštovati tako v odnosih do ljudi, ki pripadajo našemu krščanskemu idejnemu krogu, kot tudi v odnosih z ljudmi drugačnega svetovnega in idejnega naziranja ter tudi v odnosih do nemškega naroda. V okviru lastne idejnonazorske skupnosti je treba premostiti bregove med mlajšimi in starejšimi. Mlajši marajo pošteno priznati zasluge, ki jih majo starejši, ti pa morajo dovoliti mlajšim, da iščejo novih, sedanjemu času ustreznih poti v kulturnih in v vseh drugih prizadevanjih.

Erik Prunč je nato odločno zagovarjal potrebo po kulturnem udejstvovanju na osnovi jasno izkristaliziranega idejnega in svetovnega naziranja, ker bi kultura, ki bi rasla na zvodenelem področju, ne mogla biti avtentična in polnokrva. Paziti pa moramo — je dejal govornik — da krščanski svetovni nazor, na katerega se sklicuje naša zveza, pravilno pojmuje. Krščanstvo ni

ne konzervativizem ne avtoritarizem ne mračnjaštvo, temveč nauk, ki temelji predvsem na ljubezni do bližnjega, na optimizmu, na medsebojni solidarnosti, na spoštovanju mnenj in stališč ljudi, ki so drugačnega idejnega in svetovnonazorskega izvora.

Ob koncu svojih izvajanj je Erik Prunč govoril o odnosih med slovensko kulturo na Koroškem in med kulturo sosednega naroda. Pozdravljamo — je dejal — vsako resnično kulturno pobudo, ki prihaja od avstrijskega soseda, odločno pa odklanjamo prizadevanja tistih, ki bi iz slovenskega koroškega ljudstva radi naredili le turistično zanimivost in folklorno posebnost, kot tudi odklanjamo politiko, ki bi nas skušala utesniti v nekakšen narodni geto. Prihodnje leto — je zaključil govornik bo 50-letnica plebiscita na Koroškem. Kar zadeva koroške Slovence, ki so pred in med drugo svetovno vojno toliko gorja prestali zaradi zvestobe svoji narodnosti, bi avstrijska država naredila plemenito dejanje, če bi veliko dušno dala primeren prispevek tudi za kulturno delovanje koroških Slovencev.

Po teh zanimivih in pomembnih govorih je bila akademija, na kateri so nastopili: folklorna skupina iz Sel, Akademski zbor in Gradca, Prosvetno društvo iz Globasnice ter mešani zbor Koroške dijaške zveze.

Švicarsko mnenje o stavkah in vladanju v Italiji

Švicarski dnevnik, posebno ugledna »Neue Zürcher Zeitung« se obširno ukvarjajo s položajem v Italiji in ga analizirajo, celo natančneje in stvarnejše kot sam italijanski tisk. Ta se namreč zatika predvsem ob politično-strankarske in ideološke spore, iz katerih so se v bistvu izcimili sedanji nemiri in stavke, medtem ko upoštevajo in prikazujejo švicarski dnevnik zelo natančno tudi gospodarske in socialne plati položaja.

»Neue Zürcher Zeitung« je npr. zapisala v obširnem članku z naslovom »Vroča jesen v Italiji«, ki ga je prinesla preteklo nedeljo, med drugim tudi nekaj neprijetnih resnic tako o sindikatih in delodajalcih kot o vladi — resnic, ki jih v Italiji nihče rad ne sliši. Tako omenjeni list npr. opozarja na izjave voditeljev sindikalne zveze CGIL da zasledujejo sindikalne organizacije s

Plisma uredništvu

ŠE O PROBLEMIH NAŠE ŠOLE

K pisanju L. T. o problemih naše šole prejmite še tale pojasnila:

1. Nikakor ne mislimo, da je z novotarijami letošnje uredbe bila storjena kaka pomembna usluga slovenski šoli. Postavljena je le hiša, kot mora stati, da stanovavci stopajo vanjo skozi vrata in ne skozi okno, ali pa celo skozi dimnik. Po starem se je namreč lahko vgnezdil za poučevanje slovenščine, poleg zgodovine, zemljepisa in celo latinščine kandidat, ki je opravil trgovsko akademijo, se vpisal in diplomiral na gospodarsko-trgovinski fakulteti, se javil k usposobljenostnemu izpitu iz slovenščine in ga opravil, ker mu ga zakon dopušča (zakon namreč zmatra slovenščino — skupina IX. — za tuj jezik). Isti zakon pa tudi omogoča, da smejo diplomiranci iz gospodarsko-trgovinskih ved poučevati matematiko in znanstvene predmete. Tako pridemo do absurda, da se ne spleča iti skozi klasični licej in slovstveno fakulteto, da si pridobi možnost do usposobljenostnega izpita za poučevanje slovstvenih predmetov in prav tako preko liceja na znanstveno in matematično fakulteto za poučevanje teh predmetov, ko pa lahko skozi trgovsko akademijo in gosp-trgovinsko fakulteto prav tako prideš celo na znanstveno in slovstveno stolico, kot je to po modrovanju pisca L. T. pravilno. Znani so namreč kandidati, ki so z diplomo iz gospodarsko-trgovinskih ved poučevali lahko zdaj matematiko-prirodopis, zdaj slovenščino, zgodovino, zemljepis in latinščino, ker so slučajno opravili znamenito habilitacijo štev. IX.

2. Kaj sličnega z italijanščino ni mogoče. Za italijanščino so jredpisi jasni: slovstveno-filozofska fakulteta, magistero ali pa tuji jeziki, če so opravili tudi izpit iz italijanščine in latinščine. In kaj je za slovenščino res vse dobro? Bomo-li za slovenščino postavljali šibkeje pogoje?

3. O habilitacijah štev. IX. pa tole: Če so zahtevne, če je komisija zares kompetentna, potem prav. Če pa so take, da ne dosegajo nivoja poštene male ali velike mature, potem morejo veljati le za slovenščino kot tuj jezik.

Spričo te polemike, ki že predolgo traja in kaže le preveč na obrambo osebnih pozicij, pa moramo sprevideti, da je že zares skrajni čas, da se pristojne oblasti zgamejo in uredi še vsa neresena vprašanja slovenskih srednjih šol. Ob petindvajsetletnici bi to bil zares skrajni čas.

(Podpis)

sedanjimi stavkami »daleč zastavljene cilje«, namreč da jim ne gre samo za to, da iztisnejo iz podjetnikov več denarja, češ da ga imajo ti dovolj, ampak tudi za nadzorstvo nad »celotno organizacijo dela«. Poleg tega postavljajo sindikalne zveze zahtevo ne samo delodajavcem, ampak tudi oblastem. V stavkovno akcijo pa se mešajo še razne ekstremistične skupine, kot anarhisti, trockisti in maoisti, ki so našle v njej primerno ozračje za nasilje. Tako leti kamenje, napadajo policijo in uničujejo stroje, kot v prvih časih delavskega gibanja, je napisal švicarski dnevnik.

Tu pa tam prihaja do kaotičnih pojavov, ki spominjajo na čase po prvi svetovni vojni — in na način, kako je bil takrat »premagani nered«. Tudi neofašisti ne manjkajo pri pretepih. Slišati je o polvojaških uniformiranih, ki se vižbajo na samotnih krajih. Celo v resnih italijanskih krogih se govori o »polkovnikih«, ki da se pripravljajo na nastop.

»Neue Zürcher Zeitung« opozarja na uvodnik z naslovom »Niti ekstremisti niti polkovniki«, ki ga je objavil turinski dnevnik »La Stampa«.

Isti list, pa tudi razni drugi dnevnik očitajo Rumorjevi vladi, da ne zna napraviti konca neredom in da se kaže naravnost navno šibka nasproti komunistični partiji, kateri očita, da skuša izkoristiti sedanje stanje zase, kakor da bi bila vlada od nje pričakovala kaj boljšega. »Neue Zürcher Zeitung« meni, da to niti ni izključeno, ker so začele prevladovati v taboru krščanske demokracije levo ismerjene sile. Vsaj nekatere izmed njih so za novo koalicijo med KD in PSI, ki bi vsaj v določenih priložnostih v parlamentu sprejela komunistično pomoč. Nekaterih teh sil pri krščanskih demokratih in socialistih menijo, da ni mogoče izvesti temeljitih strukturnih reform Italiji brez sodelovanja komunistov, ki da so tudi tolmači ljudske volje.

Značilno je tudi, piše omenjeni dnevnik, da se boj za oblast med skupinami v demo-

kratičnih strankah odvija dejansko prav o vprašanju, če izvesti »odprtje« proti komunistom ali ne, to je, če pritegniti komuniste k soodgovornosti v vladi ali ne. V takih razmerah ni čudno, če skuša KPI izkoristiti položaj zase.

Švicarski listi tudi precej odkrito graja-jo dosedanje vlade, da so zanemarjale reševanje nujnih socialnih problemov, kot so gradnja ljudskih stanovanj, masovna koncentracija proletariata z juga okrog velikih mest, urbanistični problemi, učinkovitost državne uprave in javnih služb, korupcija in podobno. Prav tako pa kritizirajo tudi požrešnost in zaslepljenost raznih velikih kapitalističnih družb, ki sploh ne razumejo ali nočejo razumeti položaja.

—0—

NOV UČBENIK

Te dni je izšel nov zgodovinski učbenik naše slovenske višje srednje šole. Knjigo je sestavil profesor Rado Bednarik in ima naslov »Zgodovina novega veka — Moderna doba 1815-1960«. Učbenik, ki nosi letnico 1969, je četrta izpopolnjena in razširjena izdaja. Ima obliko velike osmerke in 238 strani.

S tem učbenikom, ki je nadaljevanje prejšnjih istega avtorja, se je po posebnih pobudah zamašila velika vrzel, ker je že nekaj časa manjkala ta knjiga, ki so jo dijaki krvavo potrebovali. Zato gre vsa pohvala pisatelju in vsem, ki so pripomogli, da je izšla.

ZANIMIVA OKROGLA MIZA

Pod pokroviteljstvom fakultete za gospodarske in trgovinske vede tržaške univerze je Institut za proučevanje in dokumentacijo vzhodne Evrope priredil okroglo mizo o vprašanju vlaganja tujega kapitala v Jugoslaviji in Italiji. Z jugoslovanske strani so sodelovali docenti in profesorji z reške ekonomske fakultete, z italijanske strani pa profesorji s tržaške univerze. Predavanjem, ki so bila v ponedeljek in torek, je sledila diskusija. Tudi ta »okrogla miza« je prispevala k boljšemu spoznavanju italijanske in jugoslovanske stvarnosti, kar bo pospešilo sodelovanje med dvema državama na vseh ravneh.

Kako smo doživljali začetek druge svetovne vojne

IX.

Pri tem je primomniti, da smo bili dijaki, zlasti tisti iz naše skupine — a isto bi lahko dejal o mnogih drugih — trdno prepričani, da bodo Nemci, če bodo začeli vojno, tudi premagani. O tem ni bilo v nas niti senca kakšnega dvoma, medtem ko so nekateri starejši, čeprav slovensko zelo zavedni ljudje, dvomili o tem. Mogoče ravno zato, ker so bolje poznali Nemce in nemško vojno učinkovitost — še iz časa prve svetovne vojne — in so bili večji realisti kot mi. Mogoče pa je tudi, da jih je ravno to, da so poznali nemško vojaško učinkovitost, zavajalo v to, da so jo prefiravali in menili, da je bolj verjetno, da bodo Nemci zmagali, seveda ne samo nad Jugoslavijo, ampak tudi nad Francozi, Angleži in drugimi narodi, s katerimi bi se spopadli. Spominjam se, da smo imeli tako debato z nekim našim profesorjem, odličnim Slovincem in vzgojiteljem — ravno je veliko doprinesel s svojo vzgojo, da smo postali tako zavedni Slovenci. Toda glede vojne z Nemci je bil velik pesimist. Morda so ga mučile slutnje, ker je vojna res prinesla strašno nesrečo njegovi družini. Toda on ni mogel

omajati našega gotovo pretiranega optimizma, mi pa ne njegovega pesimizma.

Za Poljake se nismo navduševali, četudi smo držali z njimi. Ne spominjam se, da bi bili kdaj priredili kakšno manifestacijo za Poljake. Še danes mi ni prav jasno zakaj so bili Poljaki tako malo priljubljeni pri tedanji mladi slovenski generaciji. Komaj da smo jih smatrali za slovanski narod. Tega namreč glede na njihov jezik ni bilo mogoče zanikati. Verjetno smo bili tako vzgojeni od starejše generacije, ki je zrasla v obdobju nekritičnega »vseslovanstva«, ki je videlo svoje središče v Rusiji; Poljaki pa so bili večni nasprotniki Rusije, v vednih uporih proti njim, in zato so jih imeli naši oznanjevalci vseslovanstva na piki. Poleg tega je znano, da poljski politiki v staroavstrijskem parlamentu na Dunaju niso hoteli sestaviti skupne fronte s Čehi in »jugoslovanskim klubom« in so hodili rajši svoja pota, o katerih se jim je zdelo, da jih bodo prej privedla do cilja. S tem se našim panslavistom tudi niso priljubili in ti so prenesli svojo mržnjo do Poljakov na nas mlade.

(dalje)

I Tržaškega

Začetek razprave o deželnem proračunu

V deželnem zboru se je začela razprava o obračunu za leto 1968 in o proračunu za leto 1970. V torek je med drugimi posegel v debato voditelj komunistične svetovavske skupine Bacicchi, ki je med svojimi izvajanji poudaril, da tako obračun kot proračun ne odražata dejanskega stanja v deželi, zlasti ne upoštevata zahtev in teženj ljudskih množic. Obžaloval je tudi, da v proračunu niso omejeni problemi slovenske manjšine.

V sredo pa je med drugimi govoril goriški demokristjanski svetovavec Cocianni, ki je zlasti obravnaval splošne deželne probleme in stališča, ki jih deželna uprava zavzema do posameznih deželnih vprašanj. Zagovarjal je potrebo, da dežela vodi napredno politiko in da se odločno zavzema za spremembo starih struktur, ki ne ustrezajo več današnjim razmeram in potrebam. O manjšinskem problemu je dejal, da je treba narodnim manjšinam pomagati, kjerkoli se nahajajo, ker je to moralna dolžnost dežele. Narodne manjšine — je dejal Cocianni — je treba smatrati za bogastvo dežele, bogastvo, ki deželo usposablja, da vodi politiko mostu med različnimi državami in omikami. Zavzel se je zato, naj dežela več naredi v korist narodne manjšine, zlasti naj vzpodbuja državo, naj za manjšine naredi to, kar je njena dolžnost.

Razprava o proračunu se še nadaljuje.

-0-

SLOVENSKI KLUB ODPRL NOVO SEZONO

Z nastopom harmonikarskega orkestra »Miramar« in s predavanjem prof. Sama Pahorja o vprašanju toponomastike je Slovenski klub v ul. Geppa v Trstu v torek, 11. t. m., odprl novo letošnjo sezono dela. Večer se je začel s kratkim pozdravnim nagovorom klubovega predsednika Vlada Turine. Orkester »Miramar« je nato zaigral pod vodstvom prof. Zajčeve čtiri skladbe. Sledilo je predavanje Sama Pahorja, ki je v strnjeni obliki orisal razvoj tržaške toponomastike ter zlasti

prikazal, kako se je ta razvijala tudi z namenom, da se zabriše sled po kaki slovenski prisotnosti. Omenil je nadalje delo občinske komisije za toponomastiko, ki je poleti obiskala tudi več slovenskih predelov v tržaški občini in pokazala določeno zanimanje za upravičene zahteve slovenskih prebivalcev.

Vprašanje toponomastike je vsekakor važno in se s predavateljem strinjamo, ko trdi, da ga je treba čimbolje urediti ne samo v mestni občini, temveč tudi v okoliških občinah.

GOSTOVANJE CELJSKEGA LJUDSKEGA GLEDALIŠČA

V nedeljo je gostovalo v Kulturnem domu celjsko ljudsko gledališče z Jurčičevim »Desetim bratom« v Inkretovi priredbi. Predstava je bila dobro pripravljena, v nekem smislu nova, in jo je tržaško občinstvo z velikim odobravanjem in zanimanjem spremljalo. Kako zelo čakajo naši ljudje prav ljudskih

iger, je dokaz, da ni zmanjkalo v gledališču samo sedežev, ampak tudi stojišč in je moralo precej ljudi oditi, ker ni našlo več nobenega prostora.

PRVI VEČER DRUŠTVA SLOVENSKIH IZOBRAŽENCEV

V soboto je bil prvi večer Društva slovenskih izobražencev v nastopajoči sezoni. Najprej je odbor podal pregled dela v zadnjem letu, posebno poročilo o zadnjih študijskih dneh v Dragi in o odmevih nanje, nakar se je razvil razgovor o bodočem delu.

Sklenjeno je bilo, da bodo vnaprej sestanki vsako soboto ob 20. uri s predavanji, debatami, filmskimi, literarnimi in podobnimi sporemi. Na te večere so posebej vabljeni tudi akademiki poleg drugih izobražencev. V odbor so bili pritegnjeni študentje z univerze in nekaj novih članov.

V soboto, 15. novembra, je na programu predavanje in razprava o našem kulturnem stanju. Začetek ob 20. uri.

V Marijinem domu pri Sv. Ivanu v Trstu nastopi v nedeljo, 16. novembra, ob 17. uri

SVETOIVANSKI PEVSKI ZBOR

in recitira iz svojih pesmi
MARIJA MIOTOVA

Pameten glas za medsebojno spoznavanje

V tržaškem italijanskem dnevniku je pred dnevi napisal goriški profesor in časnikar Alberto Balaben izredno zanimiv in današnjim razmeram ustrezajoč članek pod naslovom »Poznanje jezikov in trgovinske izmenjave« (La conoscenza delle lingue e gli scambi commerciali). V njem pravi, da je prebivalstvo na tej in na drugi strani meje marsikaj pretrpelo in si je vedno želelo miru, razumevajoče sožitje in sodelovanje. Naša odprta meja sedaj družiti in ne deli več sosedov. Do tega je pa prišlo z gospodarskimi vzpodbudami, pa tudi s kulturnimi, ki niso nič manj važne.

Etnične manjšine morajo prispevati v ozračju socialne in gospodarske enakosti. Nič manj važna pa ni druga plat, in tu pride predvsem šola v poštev. Z njo v zvezi je, piše prof. Balla-

ben, poučevanje slovenščine in hrvaščine v šolah z italijanskim učnim jezikom. Nato izvaja, da bi morali italijanski mladi ljudje v naših krajih obvladati tudi slovenščino, če se hočejo vključiti v novi tok gospodarskega življenja. Navaja, kako iščejo trgovci tudi v Gorici uslužbenke ali uslužbenke z znanjem slovenskega jezika. Pa jih težko dobe.

Pri nas se torej kaže vedno večja potreba po novih delovnih močeh, ki bi poznali oba jezika. Tu seveda misli profesor Ballaben samo na italijansko doraščajočo mladino. Saj obstajajo v Gorici in v Trstu tudi slovenske šole, in to tudi trgovske, iz katerih prihajajo dijaki z dobrim znanjem obeh jezikov.

Ima pa popolnoma prav, ker zahteva kot praktičen pedagog isto tudi od italijanskih dijakov. Ti pa se poleg moralnih tudi zaradi dejanskih ovih niso mogli, znali ali hoteli učiti slovenskega jezika, kar se marsikomu zdaj otepa. V tej zvezi navaja člankar odredbo ministrstva za javni pouk z dne 20. septembra tega leta, ki velja za bocensko pokrajino. V njej daje nalogo tamkajšnjemu šolskemu skrbniku, naj takoj vpelje na italijanskih srednjih šolah prav toliko ur pouka nemščine, kolikor je italijanskih učnih ur na nemških srednjih šolah. »Tudi pri nas potrebujemo, piše, dvojezične mladine v medsebojno korist in za vedno bolj plodno sožitje prebivalstva ob mejah.«

Zaključuje s predlogom, naj vsi ustrezni činitelji vzamejo v pretres zgornjo ministrsko odredbo za realno rešitev problemov v našem posebnem položaju.

K tem izvajanjem, da bi se slovenščina poučevala kot predmet na italijanskih šolah, dodajamo še nekaj svojih pripomb. Znanje slovenščine ne pride v poštev pri italijanskih sodeželanah samo pri službah in pri gospodarstvu, ampak ima v današnji demokratični dobi še višji humanistični značaj. Znanje slovenščine bo italijanskim sodeželanom posredovalo tudi resnično poznanje slovenskega rodu, njegove dejavnosti in kulture. Iz nepopačenega in direktnega poznanja pa vznikne tudi medsebojno spoštovanje in sodelovanje v gospodarstvu in kulturi.

Nurejev „Monstre sacre“ v Trstu

Te dni je tržaška publika petič in zadnič z bučnim ploskanjem in metanjem cvetja na oder pozdravila slavnega, svetovno znanega baletnega plesalca Rudolfa Nurejeva. Pet dni zaporedoma je bilo gledališče Verdi nabito do zadnjega kotička, in ponedeljkova izredna predstava prav gotovo ni zadostovala, da bi se izpolnile želje še mnogih, ki bi si radi ogledali to redko baletno izvedbo. Na sporedu je bil balet »Giselle« (glasba Adolphe Adam) v izvedbi baletnega ansambla milanske Scale z Rudolfom Nurejevom in Vero Colombo v naslovnih vlogah; drugi del večera pa je obsegal balet »Čudoviti mandarin« na glasbo Bele Bartoka.

Predstave so že mimo, luči so ugasnile, zato ne bomo podrobneje pisali o zgodbah, glasbi, izvajalcih in scenah, temveč bomo napisali le nekaj pripomb ob robu. Prvič, da je vsakogar presunila popolna polarizacija zanimanja publike okrog močne osebnosti Rudolfa Nurejeva, ki je res eden redkih »božanskih«. »Božanski« zato, ker je ob njem zbledel lik protagonistke Giselle, efekti baletnega zbora in ker je zamrlo zanimanje za drugi del sporeda, kjer on ni nastopil. Superlativi o umetnosti tega ruskega umetni-

ka so vsem znani; Nurejev spada pač v tisto »jet society«, ki je vedno pod žarometi masovne radovednosti. Dejstvo pa je, da mu moramo priznati poleg virtuoznosti tudi izredno magnetno moč, ki pritegne staro in mlado obeh spolov. In to masovno navdušenje, ki meji skoro na fanatizem in ki nas včasih moti pri mlademu rodu, ko nori za svoji puhlimi heroji, je lahko pozitivno dejstvo v sedanjem tehnološkem in tehnokratskem momentu.

Druga pripomba bi bila naslednja: tržaška publika je spet dokazala, da je lačna umetnosti in da zna dostojno sprejeti tudi njene najvišje predstavnike, zato bodo vsi naporji tistih, ki bi hoteli Trst vključiti med umetniško razgibana mesta, bogato poplačani.

GLASBENA MATICA — TRST

V soboto, 15. novembra

KONCERT SLOVENSKEGA OKTETA

Jože Kores, Danilo Čadež, Andrej Štrukelj, Tone Kozlevčar, Marjan Štefančič, Peter Čare, Božo Grošelj, Peter Ambrožič.

Umetniški vodja: dr. Valens Vodušek.

Začetek ob 21. uri. KULTURNI DOM

Doberdob**NE BO JEDRSKEGA POSPEŠEVALNIKA?**

Vprašanje jedrskega pospeševalnika ali protosinhrotrona na Doberdobo je tik pred odločitvijo spet zašlo na stranske tire. Evropska ustanova za jedrsko raziskovanje s sedežem v Ženevi bi se bila morala odločiti že v oktobru za sedež te ogromne jedrske centrale, to se pravi za kraj, kjer naj bi delovala. V uradnem listu te ustanove pa še bere, da je zadeva odložena iz upravnih razlogov do konca leta.

Pred dnevi je bil na tajnem obisku na Doberdobski planoti glavni načrtovalec jedrske zgradbe angleški inženir Adams. O njegovem ponovnem pregledu ni prišla v javnost nobena beseda.

Tretje, kar ovira kandidaturo Doberdoba za protosinhrotron na naših tleh, je pa pisanje francoskih listov. Dnevnik »Le Monde« piše, da se bo mogoče Francija umaknila iz števila trinajstih evropskih držav članic ženevskega jedrskega središča. To pa zato, ker ne mara podpreti gradnje protosinhrotrona v Doberdobo, ampak bi ga raje imela doma, v kraju Le Luc. Če se umakne, kakor sta se že Anglija in Nemčija, ki bi tudi radi imeli na svojem ozemlju jedrsko centralo, bo sploh težko prišlo do gradnje kjerkoli v zahodni Evropi.

Medtem pa gradita svoje take centrale s previdno naglico Amerika in Sovjetska zveza.

Domačini v Doberdobo so pa o tem evropskem vprašanju, ki se sicer njih osebno zelo tiče, postali skoro brezbrizni. Vsa zadeva je zavzela že preširok politični razpon in sedanji doberdobski rod verjetno sploh ne bo nikoli videl tistega ogromnega jedrskega stroja.

Iz Goriške

Še iščejo zločinske atentatorje

Poskus bombnega atentata ob mejni žici pre severni postaji v četrtek, 6. t.m., je čedno predmet pogovorov goriških meščanov. Tudi policijske oblasti, na obeh straneh meje, vneto iščejo sledove za krivci. Posebno še zato, ker je bil pekleni stroj položen le pol metra v stran od meje in pred dnevnim zasedanjem mešane italijansko-jugoslovanske komisije v Novi Gorici.

Vsekakor je bil atentat političnega značaja, saj je bilo v nabozu toliko dinamita, da bi vrglo lahko tudi hišo v zrak. Italijanska policija je razširila iskanje krivcev na vso zgornjo Italijo. Na podlagi razstreljenih kosov peklenega stroja, katerega ura k sreči ni dobro delovala, ima nekaj sledov, zločinci so pa še neznani.

Vse goriške italijanske politične stranke, razen M.S.I. so izdale skupno izjavo, v kateri ostro obsojajo organizatorje tega podlega dejanja, ki moti mirno sožitje obmejnega prebivalstva. Zahtevajo, da se zločinci čimprej izledijo in pravijo, da se ti skrivajo v tistih krogih, ki so znani kot nasprotniki politike prijateljstva in sporazuma med Italijo in Jugoslavijo.

Prav tako je tudi pokrajinski odbor na svoji seji obsodil to bedasto dejanje skrajnih nacionalistov, ki s svojo fašistično dedno obremenjenostjo še vedno kalijo mir in pravo sožitje na meji.

Le odkriti jih je treba in kaznovati, kar pričakuje ogromna večina goriške javnosti brez razlike narodnosti.

KULTURNI VEČERI

Slovensko katoliško akademsko društvo v Gorici bo tudi letos pripravilo vrsto predavanj in kulturnih večerov, na katerih bodo strokovnjaki podali čimbolj popolno podobo naše kulturne sodobnosti.

V vabilah naši akademiki pravilno poudarjajo, da se tudi v nas zajedajo posledice tehnološkega prehitavanja in konzumnega poveličevanja in stojimo pred nevarnostjo naše narodne razčlovečnosti, če se ne bomo oklenili naših sedanjih kulturnih in duhovnih dobrot.

Prvi tak kulturni večer bo že nocoj 13. novembra ob 20. uri v mali dvorani Katoliškega doma v Gorici. Predaval bo naš rojak dr. Milko Matičetov, znanstveni sodelavec pri Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani. Govoril bo o sodobnih pogledih na slovensko pravljico.

Kot znano, zadobivajo narodopisna vprašanja ravno danes še posebno važnost in zanimivost, ker zadevajo nraiglobljo narodno bistvo in misterij narodnega občestva, oziroma manjših občestev, ki sestavljajo kot celico narodno telo.

NAGRAJENA TEZA

Goriška pokrajinska uprava podeljuje že nekaj let nagrade za diplomske teze, ki se tičejo goriške pokrajine. Letos je prejel tako nagrado prof. Emil Devetak za delo z naslovom »Ustvarjanje slovenske narodne zavesti na Goriškem«. Lani je bil nagrajen za tezo, ki se tiče demografskega gibanja na Goriškem pod Avstrijo, tudi slovenski diplomiranelec dr. Silvan Kerševan. Za prihodnje leto bo pokrajinska uprava te nagrade še zvišala.

ZAHVALA

Ob bridki izgubi dragega moža in očeta

Alojzija Terčiča

se prisrčno zahvaljujemo vsem Števerjancem, g. župniku, govorniku in pevskeemu zboru za izraze sožalja in molitve.

Števerjan, 8. novembra 1969.

Družina Terčič in sorodstvo

Števerjan

Boštenjaku v spomin

V soboto ob treh popoldne so se razmatali naši farni zvonovi v žalostno pogrebno pesem.

Pokopavali smo našega sovaščana Alojzija Terčiča. Velika množica pogrebcev je pričala, da polagamo k zadnjemu počitku moža poštenjaka, soseda, ki je rasel s števerjansko sosesko v dobrih in slabih časih. Sosedom je bil zgled delavnega kmečkega posestnika, obenem pa že izza mladih let izredno požrtvovalnega in razgledanega prosvetnega delavca.

Doživel je 77 let. Vse življenje je okopal briške brajde in dokazal z dejanji, kako ljubi to zemljo. Hitro po vojni je pomagal poslancema Ščeku in Besednjaku ter možem, kot so bili dr. Bitežnik, župnik Sedej, nadučitelj Likar, inž. Rustja, Gorkič in toliki drugi v okrilju tedanjih Kmečkodelavskih zvez, obnovljati goriško deželo in zlasti Števerjan iz ruševin, iz gospodarskih in moralnih težkoč. Kot spreten organizator in stalni dopisnik naših listov je zdaj pokojni Lojze prinašal bogat delež h gospodarskemu in prosvetnemu vzponu svojega okraja. K temu delu, na cerkvenem koru in v društveni sobi, je navajal vso svojo družino.

Premnoga njegova življenjska leta so bila dokaj trpka. Vzgojil je šest otrok, nekateri so morali v svet. Sam je pogumno prenašal, zaradi svoje zavednosti in javne delavnosti, marsikatere udarce črnih časov. Ko so nacisti zasedli naše kraje, so mu ubili hčerko Katico. In tako se je čaša njegovega trpljenja napolnila do vrha. On pa ni klonil, delal je do

nekaj let tega, ko ga je bolezen priklenila na posteljo in mu vzela poslednje moči.

Pri pogrebu so mu pevci društva »Sedej« peli v zadnji pozdrav. Občinski odbornik Hadrijan Korsič je v ganljivih besedah orisal lik moža, ki smo ga kljub visokim letom le prezgodaj zgubili, Bog mu bodi plačnik na onem svetu!

Naše kat. prosvetno društvo »F. B. Sedej« je imelo prejšnjo nedeljo prav vesel in posrečen nastop v Češnjicah v Bohinjski Bistrici. Na dveh avtobusih so se odpeljali društveni člani na gostovanje, kamor jih je povabilo tamkajšnje gasilsko društvo. Dramska skupina je nastopila z igro »Deseti brat«. Žela je veliko odobravanje. Z isto igro bodo števerjanski igralci nastopili v decembru tudi v dvoranj Katoliškega doma v Gorici.

Srednjeevropsko srečanje

V soboto se bo začelo v Attemsovi palači na Kornu četrto Srednjeevropsko srečanje kulturnih ustvarjavcev iz sedmih držav srednjeevropskega območja.

Pobudo za te kulturne sestanke daje revija »Iniziativa Isontina« pad pokroviteljstvom dežele Furlanije - Julijske krajine in mednarodne organizacije UNESCO. Na prvem srečanju so razpravljali o srednjeevropski poeziji, na drugem o prozi, na tretjem o folklori, četrto pa je posvečeno razgovorom in predavanjem o »Srednji Evropi danes«.

K tem zborovanjem od 15. do 18. novembra so se priglasili kulturniki iz Italije, Av-

strije, Češkoslovaške, Nemčije, Jugoslavije in prvič tudi iz Romunije. Iz Jugoslavije se bodo udeležili tega zborovanja književniki in umetniki Emilijan Cevc, Vilko Novak, Ciril Zlobec, Mira Mihelič.

Zlobec bo poleg teh, ki bodo tudi imeli krajše referate, govoril o Srednjeevropski kulturi in slovenski literaturi«. Sestanka se bodo udeležili še Marijan Drobež, Anica Cevc ter za italijansko manjšino Eros Sequi in Antonio Borromeo.

Sporod se bo začel v soboto, ob 18. uri. Nadaljeval se bo vse tri naslednje dni od 9.30 dalje in se bo zaključil v torek ob 13. uri.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nove sile v avstrijskem kulturnem življenju

Po dolgotenem življenju v različnih kletnih gledališčih je dunajska avantgarda po prvih uspehih v Zvezni republiki Nemčiji zabeležila vendarle tudi doma viden uspeh. Dunajski Volkstheater (Ljudsko gledališče), ki je bel vedno vsaj nekoliko naklonjen modernejšim, predvsem pa družbeno-kritičnejšim delom, je uprizoril igro CHANGE Wolfganga Bauerja, igro s šokantno in provocirajočo vsebino, ki marsikoga razburi. Gre za slike iz življenja dunajskega boheemskega in huliganskega sveta. Igra skuša voditi h kritičnemu razmišljanju in podobno, kot moderne angleške drame (n. pr. Bond, Pinter, Orton, Osborne), šokirati in vzbuditi odpor do »gnusnega sveta«. Igra kaže Blasiusa, slikarja iz St. Pöltena, mesteca pri Dunaju, ki ga skorumpirani umetniški krogi na Dunaju in določeni blazirani trgovci z umetninami skušajo izrabiti za svoje name, svojo trgovino, svojo zabavo in svoje perverzitetate in ga zelo umetniško usmerjati, oziroma manipulirati prav v špektakelsko smrt, od katere bi imeli zabavo in denarno korist. Toda zgodi se drugače: Blasius se povzpne nad svoje manipulatorje, s hladnokrvno igro nadčloveka se polasti prijateljice svojega »prijatelja« Feryja, a poroči njeno mater; izkrivljeno življenje pa požene v smrt Feryja in ne — kot so manipulatorji predvidevali — Blasiusa.

Res je pričujoča zgodba zelo delikatna. Vendar se ne morem znebiti vtisa, da tiči za njo moralizirajoče jedro: očistiti se umazanije tega sveta in takega življenja. Ta igra o zamenjavi SMRTI je namreč zopet novi avstrijski mrtvaški ples (Hofmannsthal SLEHERNIK), je zopet opomin družbi, naj se zave kako živi, dokler še ni prepozno. Že prva uprizorjena Bauerjeva igra (Magic Afternoon) je bila igra o ubijanju iz dolgočasia, je bila igra o družbi, ki nima več nikakršnega ideala, cilja in smisla.

Gede stilističnih značilnosti, kompozicije in arhitektonskih značilnosti ne kaže ta nova Bauerjeva drama kakih posebnih modernističnih novosti (moderna je predvsem po vsebini in učinku!), temveč sledi epski kompoziciji pomembnega avstrijskega dramatika Ödona von Horvatha, čigar vrednost danes vedno bolj narašča, tako da ga že vzporejajo z drugim velikim sodobnim dramatikom nemškega prostora Bertom Brechtom. Ta kompozicija sestoji iz niza pripovednih slik, ki pa so pri Horvathu mnogo bolj poetično in metafizično navdihnjene in zato vsebujejo večjo in celovitejšo vrednost. Bauer je res bolj avtor, ki poroča o problemih, ki so ta čas aktualni. Njegova dela so s kompozitornega stališča tudi preveč razbita, neurejena. Zakaj vse te slike se morajo znati na nek način spajati, povezovati, vsi ti kosi morajo rasti v urejeno celoto; prav to pa pri Bauerju — in še posebno pri tem novem delu (morda bolj kot pri Magic Afternoonu) manjka!

Za vsemi temi igrami avstrijske avantgarde pa ležita ta čas že dve resnični smrti dveh pomembnih umetnikov: avantgardista Konrada Bayerja, ki se je v stanovanju zastrupil s plinom, in pesnika ter kulturnega organizatorja Gerharda Fritscha, ki je prav tako napravil samomor. Vsem tem tragičnim peripetijam so gotovo bili vodilni uničevalni momenti zasebne zadeve, vendar je prav tako gotovo dejstvo, da moderna avstrijska literatura v avstrijsko kulturno življenje ni integrirana. Po besedah enega najpomembnejših nemških literarnih kritikov in teoretikov Hansa Mayerja, ki je pred leti emigriral

iz Vzhodne Nemčije na Zahod, pa je prav takomenenovana »Wiener Schule« (Dunajska šola) danes najpomembnejši literarni novatorski center (jezikovna magija, besedna kombinatorika in groteska). K temu centru pripadajo pokojni Bauer, a tudi avtorji kot Wiener, Jandl ali pa Handke. Šele sedaj se začenja tudi avstrijski javnosti svetlikati, da bi morda ti avtorji vendarle lahko kaj pomenili, še posebno, ko so jim v Nemčiji natisnili že več knjig in ko so se že skoraj vsi tudi v Nemčijo izselili.

Thomas Bernhard, še eden takih samotnih pomembnih avstrijskih ustvarjalcev, ki je lansko leto dobil avstrijsko državno nagrado, a pri tem užalil nekdanjega prosvetnega ministra Pifflla-Perčeviča, je ob sprejemu literarne nagrade dejal: Začutiš, ničesar sluteč narod, lepa dežela — — — obdobja so slaboumna, demonično v nas večnotrajajoča domovinska ječa, v kateri so postali elementi neumnosti in brezobzirnosti vsakodnevna potreba. Država je podoba, ki je vedno obsojena na neuspeh, narod je tak, da vedno nagiba k infamiji in slaboumnosti... Mi smo Avstrijci, mi smo apatični; mi predstavljamo življenje kot skupno nezainteresiranost na življenju, v naravnem procesu smo nadčloveška napihnjena blaznost bodočnosti... Sredstva za namen propada, stvori agonije, mi razumemo

vse, ne razumemo ničesar... Ni se nam treba sramovati, toda mi tu nič nismo in tudi ne zaslužimo ničesar drugega kot kaos.

Se bo avstrijska kulturna javnost počasi le zavedela, kaj pomeni njena literatura v narodnem, a tudi vsenemškem prostoru? Predstavlja uprizoritev Bauerjeve drame v dunajskem gledališču enega teh novih korakov k boljšim časom? Kako bodo reagirale nadvse konservativne plasti avstrijskega občinstva? Ali pa celo mora biti za nastanek večje umetnosti potreben neizogiben napetostni element med avtorji in oddaljeno publiko?

Lev Detela

KNJIGA O MANJŠINAH

Lansko leto je izdal avstrijski publicist C. Gatterer debelo knjigo o narodnostnih manjšinah v Italiji, ki je šla precej neopazno mimo nas. Pisatelj je po rodu iz Juž. Tirola in pozna kot pripadnik južnotirolske nemške manjšine prav dobro vse probleme manjšin. V knjigi z naslovom »Im Kampf gegen Rom. Bürger, Minderheiten und Autonomien in Italien« (V boju proti Rimu. Državljeni, manšine in avtonomije v Italiji). V prvem delu obravnava razdobje od risorgimenta do prve svetovne vojne; v drugem položaj manjšin med obema vojnoma; v tretjem pa ustanavljanje samoupravnih pokrajin v sedanji Italiji. Precejšen del knjige posveča tudi Slovincem v Primorju. V ta namen se je nekaj časa mudil tudi v Trstu in Gorici. Priznava pa, da se je slovenski etnični skupnosti v Italiji vedno slabše godilo kot južnim Tirolcem. Pred kratkim je izšla druga Gattererjeva knjiga o južni Tirolski.

Osma številka „Mladike“

Nova, osma številka »Mladike« prinaša na prvem mestu članek Jožeta Peterlina »V petindvajseto leto«, posvečen slovenskemu šolstvu na Tržaškem in Goriškem. V članku piše med drugim: »Slovenska šola na Tržaškem in Goriškem stopa z začetkom letošnjega šolskega leta v petindvajseto leto svojega povojnega delovanja. Gotovo je to eden najpomembnejših, če ne najpomembnejši jubilej naše povojne zgodovine. Zato bi morali letošnji začetek šolskega leta na vsaki šoli praznovati z resničnim veseljem, s ponosom in samozavestjo. Nikdar ne bomo smeli pozabiti naših prednikov, ki so pred vojno v cirkulmetodovskih šolah gradili temelje, na katerih je potem mogla zrasti nova šola. Toda tudi zgodovina našega povojnega šolstva je polna heroizma, žrtev in nesebičnega dela, tudi ta šola je bila mladim rodovom v teh letih dom kulturne rasti, vsestranskega zorenja in duhovnega napredka ter je že dala našemu narodu prve izobražence, ki sprejemajo vodstveno vlogo v narodnem, kulturnem in političnem življenju Slovencev v naši deželi.«

Marij Maver nato predstavlja pisatelja Pavla Zidarja s člankom in fotografijo. Zidar je namreč prispeval za to številko »Mladike« zelo lepo novelo »Kako se vračamo«, o slovenskem delavcu-izseljencu v Nemčiji, ki nenadno ne more več vzdržati v tujem okolju. V cerkvi ga prevzame hrepenenje po domači zemlji in potem obup v gostilni, med južnjaki, ki se delajo njegove rojake. Sklene, da se bo obesil, a ima prived svete Terezije deteta Jezusa, ki jo je prej videl v cerkvi, in zdi se mu, da mu je ukazala, naj se takoj vrne domov. In res gre na vlak in se odpelje v domovino. Še razmajani plotovi v domači vasi se mu zdijo lepi. Na njivi klečé poljubljuje domačo zemljo. Toda domača hiša je zapuščena in v razpadanju, hlev prazen in kar pometen. Skrušenemu se mu približa sosedno dekletko, ki je bilo še nedoraslo, ko je odhajal, in

ga skuša potolažiti. Tedaj kar bruhne iz njega, če ga hoče za moža, tako si želi toplino, ljubezni in doma. Ona pristane in tako se poročita. Novela, ki je en sam krik ljubezni do slovenskega človeka in do slovenske domovine, se konča z besedami: »Druga jesen je, odkar sem doma. Vse njive sem poljubil s svojo močjo in znojem, s svojim glasom Očenaša in Zdrave Marije. Žena je včeraj odložila v najine jaslice sina. Od sreče ne vidim. Kar naprej se mi megli. Hodim po polju in vdihujem vonj krompirja.« Novelo folklornega značaja z naslovom »V Dobravljah gori!« je začel objavljati Josip Kravos. Kot zanimivo in simpatično posebnost naj omenimo, da so dialogi pisani v narečju.

Ta številka »Mladike« prinaša pesmi štirih pesnikov. B. M. je objavila lepo čustveno pesem »O čričku, sreči in jeseni«, Slavko pa pesmi bolj razmišljajočega značaja »Stopam v nove dni«, in »Jesenski spomini«, Boris Pangerc je zastopan s pesmimi »Nekoč na Krasu«, ki jo preveva vonj kraške zemlje, in »Pel bi tvojim obrvim«. Nova pesnica »Mladike« je Marička, ki je prispevala pesmi »Človek človeku«, »Tesnoba« in »Ne maram«, ki razodevajo precejšnjo pesniško kulturo. Jože Peterlin je napisal članek v spomin nedavno umrlega pisatelja Mihaela Jerasa - Prepeluha, Kondor pa je objavil gloslo »Včeraj in danes«, o tem, kako lažno pojmovani internacionalizem zavaja slovenske ljudi v potujčevanje. Jože Udovič je napisal poročilo o letošnjem »Kraškem tednu«, ki ga krasita dve lepi fotografiji, objavljeno pa je tudi širše poročilo s fotografijami o letošnjem zborovanju slovenskih izobražencev v Dragi. Danilo Sedmak je prispeval članek »O načinu učenja«, na koncu pa najdemo knjižne ocene, kulturne zanimivosti in nadaljevanje Jevnikarjeve razprave o slovenski sodobni zamejski literaturi. Seveda tudi v tej številki ne manjkata rubriki z dopisi bralcev in »Za dobro voljo«.

Sodobno kmetijstvo

Nova pota agrarnega kredita

Pred kratkim so posebno zasedanje, ki ga je priredilo Mednarodno združenje agrarnega kredita v Stockholmu, posvetili iskanju najboljših rešitev za uspešnejše kreditiranje kmetijstva. V razpravah so se udeleženci zasedanja dotaknili tudi splošnih problemov, ki zanimajo kmetijstvo, in ugotovili, da gre na sedanji stopnji razvoja, ki ga je doseglo kmetijstvo predvsem za vprašanje njenega vključevanja v splošno gospodarstvo in da morajo zaradi stalnega odseljevanja s podeželja v mesta in odhajajoče kmečke delovne sile v nekmečke dejavnosti vlade in vse ustanove, ki se ukvarjajo s kmetijstvom izkazovati kmetijstvu več pozornosti in z večjo odgovornostjo reševati njegove probleme. Med različnimi problemi je prav gotovo najbolj pereč problem osebnih dohodkov v kmetijstvu, ki so manjši kot pri drugih gospodarskih dejavnostih. Če se nečemo v prihodnosti znajti v še večjih težavah kot danes, je treba nujno poskrbeti za splošne deželne oziroma področne razvojne načrte, ki naj posebej uredijo vprašanje zaposlitve v manj razvitih predelih. Nujno pa bo treba predvideti posebno odškodnino za starejše kmetovalce, ki bi bili pripravljeni odstopiti svoj obrat svojim sinovom oziroma mlajšim kmetovalcem.

Glavni namen zasedanja je bilo razčleniti vprašanje ustreznega kreditiranja kmetijstva, ki je počasno in za kmeta polno različnih pretežkih bremen. Ugotovili so, da bi morali popolnoma na novo določiti način poslovanja bank pri kreditiranju zadrug in drugih kmečkih združenj, na katera se pač ne more gledati kot na navadna gospodarska telesa. Na zasedanju so določili posebno komisijo za ureditev vprašanja sodobnega finansiranja vrtinarstva, ki postaja čedalje bolj intenzivno in torej vezano na visoke investicije. Velike spremembe v kmetijstvu pa narekujejo potrebo, da se uredi vprašanje dedovanja, ki ne deluje vzpodbudno na stabilizacijo kmečke posesti, ki omogoča njeno drobljenje in izgubo za kmetijsko proizvodnjo. Nekateri so omenili, da se kmečki denarni zavodi preveč odtujujejo svojemu poslanstvu, zaradi česar bo treba poskrbeti, da bodo s posebno ureditvijo in novim odnosom s strani države še naprej bili v službi kmetijstva. Bistvenega pomena pa da so vprašanja nekaterih infrastruktur, t.j. posebej predelovalnih gospodarskih obratov, ki naj v krajih z odvečno delovno silo v kmetijstvu, olajšajo preusmerjanje kmetijstva.

KRIZA NEKATERIH KMETIJSKIH PRIDELKOV ZARADI NEZADOSTNE PROPAGANDE

Marsikatera gospodinja bi rada uporabljala pri kuhanju oljčno olje, ko bi to bilo bolj poceni, oziroma, in to je naša teza, ko bi tudi bila bolj seznanjena z njegovimi odlikami. Če si od blizu ogledamo krizo v kateri se nahaja oljni sektor v Italiji, bomo videli, da cene niso pretirane, da pa ljudje ne kupujejo oljčnega olja, ker se jim zdi predrago. Globlja analiza pa nam pokaže, da gre iskati vzroke za slabo stanje tega področja predvsem v neustrezni propagandi za uveljavljanje oljčnega olja. To pomeni, da bi potrošniki, posebno dandanes, ko postaja naravna hrana skorajda že redka stvar, morali

biti informirani o tem, kaj je oljčno olje; treba bi bilo torej povedati, kakšne so prednosti pri uporabi oljčnega olja v primeri z navadnim rastlinskim, ki ga uporabljajo gospodinje. Večina gospodinj ve sicer približno, da je oljčno olje boljše, da je bolj primerno za prebavo, toda na koncu odloča cena. Potrošnja oljčnega olja ni ravno tako nizka, toda v primeri s potrošnjo navadnega rastlinskega olja, je delež oljčnega olja čedalje manjši, kar ima hude posledice za to proizvodno področje. Problem je torej v tem, da bi morali o prednostih oljčnega olja več govoriti, da je to popolnoma naraven proizvod in najidealnejša maščoba, ki jo imamo. Pomisliti moramo tudi na to, da ljudje kupujejo pač tisto, kar vidijo na televizijskih zaslonih ali slišijo v radju. Torej več propagande in to direktno od kompetentne ustanove, ki naj bi bila po možnosti kmetijsko ministrstvo. Propaganda pa naj bo inteligentna in predvsem psihološko učinkovita, ki naj pač pove, da je cena oljčnega olja pač v skladu z njegovo vrednostjo. Seveda to vse ne pomeni še, da ne bo treba racionalizirati proizvodnje, še bolj mehanizirati celotnega postopka pridelovanja, poiskati ustrežnejše organizacije pridelovalcev, ki bi tudi učinkoviteje posegale na področje prodaje.

Primerov kot je ta, je še mnogo v kmetijstvu, toda največkrat so vzroki za težave isti: kmetijstvo se omejuje preveč na proizvodnjo, prodajo svojih izdelkov in s tem glavni zaslužek pa prepušča drugim, neza-

dostno seznanja potrošnike z vrednostjo posameznih pridelkov za našo prehrano itd., skratka iniciativo prepušča drugim.

NOVI ANTIBIOTIK V ŽIVINOREJI

Po dolgoletnih raziskavah in poskusih je zahodnonemška tovarna Farbwerke-Hoechst pripravila antibiotik, ki naj bi služil izključno v reji živali. Novi antibiotik se imenuje »Flavomicin«. Proizvajajo ga iz gliv vrste *Streptomyces*, je pa iz različnih vzrokov popolnoma drugačen od dosedanjih. Lahko ga namreč uporabljamo skupaj z ostalimi, povrhu pa novi antibiotik ne pušča v živalskem organizmu nobenih ostankov. Živalski organizem odvaja antibiotik po navadni poti t.j. preko odpadkov. Tudi v zemlji se Flavomicin ne nabira, rastline pa ga tudi ne vežejo.

Poskusi pri pitanju telet, pri kokošereji ali prašičereji so potrdili njegovo izredno vrednost. Kokoši npr. so po dodatku Flavomicina povečale proizvodnjo jajc za 5,2 odst., stopnja v izkoriščanju krmil se je povečala za 3,7 odst. Povečala pa se je tudi teža jajc.

Piščanci so po uporabi Flavomicina rastle mnogo hitreje kot sicer, in sicer za 5,2 odst., stopnja v izkoriščanju krmil pa se je izboljšala za 4,8 odst.

Iz Gorlos

PRIJAVA NOVEGA VINA

Mestna občina opozarja vse vinogradnike, da je treba prijaviti do 10. decembra vse zaloge vina. Naznaniti je treba količino letošnje pridelke in tudi, kar ga je v kleti od lani.

Posebni prijavni obrazci se dobe na trošarskem radu v ul. Bolaccio 6.

ŠPORT MED NAŠO MLADINO

Kljub odlični igri ni bilo uspeha

Borovi odbojkarji so preteklo soboto zaman dali vse od sebe. Proti glavnemu kandidatu za napredovanje v najvišjo ligo, eèipi Minelli iz Modene, so zaigrali res odlično in bili le korak od zmage. Pred svojim občinstvom, ki je povsem napolnilo telovadnico v ulici della Valle, so naši fantje dokazali, da so se za letošnje prvenstvo povsem solidno in resno pripravili. Izkušene in prekaljene igralce slavne modenske ekipe, med katerimi je kar pet bivših državnih reprezentantov so pošteno zamučili in klonili le po petih ostrih, razburljivih setih. Škoda, da se niso »plavi« koncentrirali že v prvem setu. Verjetno jih je oškodovala količina, da se je tekma zaradi tehnične okvare začela s celo uro zamude. Tako se v začetku nikakor niso mogli zbrati in so pokazali svoje pravo lice in vrednost šele proti koncu prvega seta, ko je bilo za osvoboditev istega seta to že prepozno. Izredno pa so zaigrali v drugem nizu in ga povsem zasluženo osvojili. Žal so v tretjem spet izgubili inspiracijo in Minelli je pod vodstvom večkratnega državnega reprezentanta Mazzija povedel z 2:1. Kratak odmor je bil za naše zdravljen. Četrty niz so spet začeli s polno paro in pod odlično režijo Sergija Veljaka s krasnimi potezami, izredno obrambo in pestrim napadom spet odvzeli slavnim nasprotnikom niz. Stanje je bilo tako izenačeno 2:2. Občinstvo je navdušeno navijalo za »plave« in pričakovalo, da v zadnjem, odločilnem nizu sicer odlični, a že nekoliko starejši gostje ne bodo zdržali ostrega tempa. Do tega pa žal ni prišlo. Mineli je v petem nizu igral spet izredno prefinjeno in učinkovito, naši pa se tudi niso vdali, tako da smo lahko prisostvovali res vrhunski odbojki. Resnici na ljubo moramo ugotoviti, da sodnik ni bil na višini tako pomembnega srečanja in da je s svojim neobjektivnim in sploh slabim sojenjem oškodoval predvsem naše. V Borovi ekipi je bil najboljši mladi, zelo nadarjeni Klavdij Veljak. Povsem je zadovoljil tudi Sergij Veljak, medtem ko so ostali blesteli le od časa do časa, čeprav so se vsi izkazali z

dobro znano borbenostjo in požrtvovalnostjo, za kar so vredni iskrenega priznanja. Če bodo tako nadaljevali, bodo svojim vedno številnejšim navijačem pripravili še veliko zadoščenja.

Memorial »M. Filej«

Zaradi težav v tiskarni bomo prinesli poročilo o nogometnih rezultatih memoriala prihodnjič.

Uredništvo

LUNA JE STAREJŠA KOT SMO MISLILI

V dveh ameriških znanstvenih zavodih so z vsemi modernimi pripomočki raziskovali kamenine, ki sta jih prinesla vesoljska letalca Armstrong in Aldrin z zadnjega ameriškega poleta na luno.

Učenjaki so ugotovili, da so te kamenine z luninega površja stare najmanj štiri milijarde in šest sto milijonov let. Najstarejše zemeljske plasti pa dosegajo starost treh milijard in tristo milijonov let.

Potemtakem je luna nastala eno milijardo in tristo milijonov let prej kot naša Zemlja. Torej ni nastala iz iste vesoljske mase plinov kot naša Zemlja. Luna je po teh raziskavah potemtakem planet zase, ki pravzaprav ne spada v naš sončni sistem.

Kot je videti, je sprožil polet vesoljske ladje »Apollo 11« nova vprašanja o nastanku našega Osončja.

—0—

Zaradi neke okvare se bo morda zakasnil novi ameriški polet na Luno; v tem primeru bo program poleta skrajšan. Za nameravano novo izkrcanje na Luni vlada po vsem svetu veliko zanimanje.

F. J. * 10 S M R T V POMLADI

»Mogoče je moj značaj premrzal in nisem sposoben, da bi se tako vnel za neko idejo,« je pomislil. »Ali pa sem preveč kritičen, da bi se tako vnel za kaj. V meni je preveč kmečke nezaupnosti in premišljenosti.«

Ko je kot deček ministriral v vaški cerkvi in tudi pozneje, v dijaških letih in kot bogoslovec je slišal nešteto pridig o dobroti in o ljubezni do bližnjega in o požrtvovalnosti, toda prav tolikokrat je slišal, kako so kmetje in kmetice ob vsaki priložnosti govorili v svoji počasni, trdi, samozavestni polónski govorici: »Dobrota je sirota« in v njem je ostala njihova špotava, do tujega nezaupna, trda kmečka narava.

»Morda pretrda,« si je rekel in če se je primerjal z Rudijem in Anico, ga je bilo na tihem malo sram. Čutil se je slabšega od njiju, hkrati pa si ni želel, da bi bil tako dober in tako mehak, kot sta onadva.

Prišlo mu je na misel, da bi posvaril Rudija pred tistim, v kar ga je skušal povleči oni plavalasec. Toda spomnil se je, da je njegov gost in da bi ne bilo lepo, da bi mu dajal nasvete. Rudi bi se lahko čutil užaljen, saj je dovolj star, da sam ve, kaj počenja. Poleg tega verjetno ne želi, da bi se sploh zanimal za njegove zadeve, saj mu jih nikoli ni omenil, niti pri zaupnih večernih pogovorih, ko so šli na sprehod ali pa potem še posedali doma in kramljali ob kavi, pred spanjem. Govorili so o vsem mogočem, tudi o političnem položaju doma in v svetu, vendar pa Rudi in Anica nikoli nista omenila svojega svetovnonazorskega ali političnega prepričanja, četudi ga po njunih simpatijah in presojah ni bilo težko uganiti. Morda sta se bala, da bi ga prizadela, glede na to, da je bil še pred nekaj meseci v bogoslovju. Če bi se ne bilo zgodilo ondan tisto z zaslišanjem na policiji, bi verjetno sploh nikoli zadržno ne zvedel, kakšnega prepričanja je Rudi je pomislil.

Zato je rajši molčal, toda hkrati je imel občutek, da bi ga vendarle moral posvariti, kakor je treba posvariti otroka, ki je preveč zaupljiv do tujih ljudi in do živali. Toda potolažil se je, da bo morda že še prišla priložnost za to.

Ko je potem peljal Ciliko na kolesu po dolgi predmestni cesti proti njeni vasi, sta oba dolgo molčala. Morda tudi njo mučijo iste misli, je pomislil, saj je vedel, da je prijateljica z Anico in da ji ni vseeno, kaj bo z njima.

Končno se mu je zazdelo potrebno, da pretrga molk.

»Zdaj si lahko mislim, zakaj vam je tisti blondinec nesimpatičen,« je rekel.

»Tega pa res ni bilo pretežno uganiti,« je rekla.

Ker nista pri Kosovih skoro nikoli govorila in je bila vedno tako molčeča, se je kar čudil njeni temperamentnosti, ko sta se tako pogovarjala.

»Mislite, da se mu bo kaj zgodilo?« je vprašala.

»Blondincu?« je rekel nalašč.

»Nikar se ne šalite, saj veste, koga mislim.«

»Upam, da ne. Mogoče je imel blondinec prav in ne bo nihče osumil Rudija, ki je imel pravkar še opravka s policijo. Sicer pa ne vem, kakšno nalogo so mu dali.«

»Najbrž bo moral spet trositi letake po mestu

ali pa prirediti kak sestanek, da bi jim pridobil novih pristašev.«

»Kako pa to veste? Saj kolikor vem, Rudi nikoli ne govori o tem in vi tudi niste izmed tistih, ki veliko sprašujejo.«

»Pa vseeno vem. Nikar ne mislite, da nič ne opazim. Sicer pa Rudija tokrat niso prvič odpeljali na policijo. Vedno, kadar se kaj zgodi, pridejo po njega.«

»Torej bi moral biti res previdnejši.«

»Previdni so drugi, ne on. Drugi se znajo bolje paziti.«

»Kriv pa je tudi Kos, ker se pusti tako vplivati od drugih. Saj ni otrok,« je rekel Tine. Čutil je, da se vzbuja v njem resnična nevolja na prijatelja, ki je tako malo sposoben, da bi mislil na svojo lastno varnost in na Aničino dobro.

Ko je ustavljal pred Cilikino domačijo in je stopila s kolesa, sta se znašla oba v rahli zadregi, ob spominu na poljub prejšnjega večera. A zdaj se je on sklonil k njenemu obrazu, da so ga njeni mehki lasje početegetali po čelu, in jo poljubil na ustnice ki so se mehko prižele na njegove. Hkrati sta že zaslišala, kako teče njihov pes po dvorišču. Naslednji hip se je vzpel po plotu in zalajal.

»Lahko noč, pa hvala!« je reklo dekle in se obrnilo k dvercem.

»Rolfi!« je poklicala psa, ki je takoj utihnil.

»Si ti, Cilika?« je poklical ženski glas od hiše.

»Jaz, mama!«

»Ali nočete stopiti k nam na kozarec mošta? Mama bo vesela, da vas spozna. Pravila sem ji o vas,« ga je povabila.

»Morda kdaj drugič, nocoj se mi mudi nazaj — saj veste zakaj, Cilika!«

»Vem. Pa še enkrat lahko noč!«

»Lahko noč, Cilika!«

Počasi je vozil nazaj skozi vas. Njeni vonji so mu bili domači in ljubi — vonji po toplih živinskih hlevih; po zrelih jabolkih na vrtovih; po pravkar nakopanem krompirju, ki so ga ob luči petrolejk ali karbidovk raztovarjali z vozov na dvoriščih in odnašali v košarah ter ga kopicili na kakem suhem kraju, da se dobro posuši; po zabeljeni tivi za večerjo; po sušecih se bučnicah;

spominjali so ga na domačo vas in na domačo hišo ter mu vzbujali domotožje. Še nikoli ni tako občutil svoje osamljenosti in ločitve od tistega sveta, v katerem je zrastel in ki mu je bil ljub.

V tem vzdušju in v vonjih ter šumih jesenskega večera na vasi pa se mu je zazdelo tudi življenje, ki sta ga živela Kos in Anica grozljivo prazno brez te preproste resničnosti in zato še bolj junaško; nenadno sta se mu globoko zasmilila. Oba sta bila doma s kmetov, toda nikoli ni slišal, da bi bila govorila o domači vasi. Včasih, ko so zvečer na sprehodu ali ob črni kavi bolj kramljali kot diskutirali o položaju v Sloveniji in v Evropi sploh, je Kos na pamet navajal razne statistične podatke o premajhnem obsegu slovenskih kmetij in razvijal teorije, da bi se morali kmetje združiti v zadrage in skupno obdelovati zemljo s stroji, da bi bolje živeli; to se je zdelo precej logično in sprejemljivo, a v tej jesenski temi na vasi, ki so jo razsvetljevala samo okna kmečkih hiš in svetilke obešene na kavle v hlevskem zidu, in v tem vonju odprtih hlevov in s sadeži obloženih jablan, ki je prevečal vso temo, se mu je zazdelo vse tisto navajanje statistik kmečkih površin in dohodkov zelo abstratno. Ali je kmetom res veliko do tega, da bi zamenjali to domačnost in tesno sožitje ljudi in živali na lastni kmetiji za drdranje motorjev in za pridelek na združenih, skoraj industrijsko obdelovanih farmah? Zdelo se mu je, da ne, in ni si mogel predstavljati vasi brez te večerne dejavnosti pri vsaki hiši.

(Dalje)

V oceno smo prejeli:

»Le livre slovène«, octobre '69. Informativni vestnik Društva slovenskih pisateljev in centra Pen cluba za Slovenijo.

Metod Turnšek: »Na Višarjah zvoni«. Izdala Slomškova založba. Gorica 1969. Roman. Prva knjiga. 116 strani.

Reimmichl - Sebastian Rieger: »Trmoglavci mož«. Izdala Slomškova založba. Tirolska povest. Prevedel Janez Vrhovec. Ljubljana 1969.

Novloe po svetu

V Južnem Vietnamu prehajajo vietkongovci v novo ofenzivo. V Ameriki pa se pripravljajo »mirnovni pohodi« nasprotnikov vojne.

Italijo je zajel nov val kriminala, zlasti ugrabitev in seksualnih umorov. Tudi mafija je postala spet predrznejša.

Češki koncerti v Gorici

V soboto zvečer in v nedeljo kar trikrat je nastopil v Gorici zbor cerkve svetega Jakoba v Pragi ob spremljavi praškega orkestra. Praška glasbena skupina je gostovala pod pokroviteljstvom deželnega odbora za turizem in goriške občine.

Prvi koncert je bil v dvorani Attemsove palače na Kornu pod vodstvom dirigenta Josefa Hercla in organista Ota Novaka. Ostali koncerti so bili v cerkvi sv. Ignacija na Travniku.

Zbor, solisti in orkester so pokazali in mojstrsko izvajali religiozne in polifonske skladbe čeških umetnikov iz 18. in 19. stoletja. Posebno je presenetila J. I. Lineka »Terezijanske fanfare« za trombe in bobne. To skladbo so prvič peli ob kronanju cesarice Marije Terezije. Sledile so »Vesperae minus solemnes« s solisti, zborom in orkestrom, ki je barvita skladba frančiškana Bohuslava Černohorskega, »češkega Bahaa«. Naslednja točka je bila, v podobni zasedbi, ofertorij »Resonate« A. Mašata ali skolopskega patra Remigija.

V drugi polovici sporeda smo slišali Briksije-

vo mašo »Missa solemnis« v d-duru. František Xaver Brixi predstavlja češko klasično glasbo. Uporablja tudi dosti ljudskih motivov. Prav mogočen pa je bil zaključek z velikonočnim ofertorijem »Terra tremuit« za zbor in orkester. Skladatelj je Jan Nepomuk Škroup, ki je bil dirigent v praškem gledališču in v stolnici svetega Vida.

Večino istih skladb so ponovili češki gostje v cerkvi na Travniku pri slovenski maši ob devetih, potem pri maši ob enajstih in še popoldne ob pol šestih.

Akustična in za to priložnost slovesno razsvetljena cerkev je dala pravo okolje za tak mogočen nastop, ki se je prelivalo iz nežnih nians do mogočnega, a ubranega fortissima tromb in bobnov, na koncu. V popolnoma natlačeni cerkvi so poslušavci navdušeno ploskali izvajalcem, ki so morali po končani maši dodati še nekaj točk. Nekaj prisrčnih poslovnih besed je spregovoril v češčini izpred oltarja zastopnik čeških glasbenikov. Vsi poslušavci so odhajali z zavestjo, da še zlepa niso slišali takšnega izvajanja.